

Національний інститут раку, Київ

ОЦІНКА ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ З ОНКОЛОГІЇ. ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

Ю.Й. Михайлович, З.П. Федоренко,
А.В. Журбенко

Адреса:
Михайлович Юрій Йосипович
03022, Київ, вул. Ломоносова, 33/43
Національний інститут раку
Тел.: +38 (044) 257-60-68
E-mail: michailovich@unci.org.ua

Ключові слова: оцінка державних програм, онкологія, якість медичної допомоги.

Міжнародний досвід свідчить, що практично в жодній країні пересічний громадянин не спроможний самостійно покривати витрати на високовартісне лікування онкологічної патології. У розвинених країнах існує практика створення соціальних фондів, громадських організацій, а також довгострокових цільових державних програм. У країнах з перехідною економікою реалізація заходів соціальної політики частіше відбувається в умовах дефіциту бюджету, тому проблема підвищення ефективності використання фінансових ресурсів є завжди актуальною. Важливим аспектом виконання державних програм є не лише їх цільове витрачання, але й досягнення результативних показників.

На сьогодні в Україні, як і в усьому світі, проблема онкологічних захворювань є надзвичайно актуальною. Забезпечення адекватної, ефективної та прийнятної з економічного погляду медичної допомоги хворим зі злоякісними новоутвореннями завжди є одним із пріоритетів охорони здоров'я населення. Існуюча тенденція зростання поширеності, захворюваності, смертності, інвалідності від злоякісних новоутворень та зниження виживання в Україні свідчить про необхідність удосконалення всіх ланок протиракової боротьби.

Близько 90 тис. жителів України щороку помирають від раку, причому 35% із них — особи працездатного віку. Через запізнiлу діагностику онкологічних захворювань залишається високим відсоток онкологічних хворих — 32,5%, які помирають протягом першого року після встановлення діагнозу. Рівень онкологічної допомоги населенню України все ще не відповідає реальним потребам і сучасним вимогам. Лише 69% первинних хворих охоплено спеціальним лікуванням, одна з причин — його висока собівартість.

Діагностика і лікування хворих зі злоякісними новоутвореннями — дуже складний та надто дорогавартісний процес. Покрити витрати на діагностику та лікування онкологічної недуги, враховуючи низький рівень життя в Україні, не може більшість таких хворих.

Міжнародний досвід свідчить, що практично в жодній країні житель із середнім статком не спроможний самостійно покривати витрати на високовартісне лікування онкологічної патології. В усьому світі широко застосовується практика створення фондів, громадських організацій, а також державних цільових програм.

Державна цільова програма — це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на розв'язання

найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки чи адміністративно-територіальних одиниць, що здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за термінами виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням. Одночасно з розробкою та затвердженням на законодавчому рівні державної програми постає питання оцінки її ефективності.

За останні роки удосконалення онкологічної допомоги населенню в Україні, зокрема її організаційних аспектів, відбувалося завдяки дослідженням багатьох авторів, однак при всій своїй цінності вони стосуються переважно особливостей поширення захворювання на злоякісні новоутворення, удосконалення методів діагностики, лікування окремих форм злоякісних пухлин, різних сфер функціонування онкологічних закладів.

Донині відсутні дослідження, присвячені питанню необхідності розробки критеріїв оцінки ефективності виконання програм з онкології в Україні та механізмів їх впровадження, а окремі публікації відображають лише потребу в здійсненні таких розробок і не відзеркалюють у повному обсязі їх соціальну та економічну значущість.

Вирішення цієї загальнонаціональної проблеми потребує значних раціональних змін в організації онкологічної допомоги та переходу на передові новітні реабілітаційні технології, нові критерії оцінки з науковою перевіркою кожного запропонованого показника. Необхідно також розробити шляхи контрольованості виконання бюджетних програм з онкології, визначити відповідні достовірні маркери оцінки надійності, повноти матеріалів з виконання програми і здійснити на основі аналітичних інспекцій техніко-економічний моніторинг застосування таких програм.

Важливим є те, що бюджетні програми з онкології, як і з інших галузей охорони здоров'я України, досі фінансуються недостатньо, а окремі їх розділи взагалі не одержують коштів. Недофінансування державних програм в умовах дефіциту бюджету призводить до невиконання в повному обсязі завдань і заходів та, як наслідок, до зниження їх ефективності та якості надання медичної допомоги населенню.

На сьогодні критерії оцінки ефективності виконання державних програм з онкології в Україні відсутні, що унеможливає отримання точної інформації про хід і проміжні результати розв'язання поточних завдань, а також прийняття нових рішень щодо коригування подальшого процесу реалізації заходів із визначенням термінів їх проведення в умовах недостатнього фінансування.

Сучасна наука і практика проведення державного аудиту виконання бюджетних програм у медицині поступово запроваджує в дію систему аналітичних показників для оцінки та визначення стану їхньої реалізації та ефективності. Однак варіативність напрямів таких програм потребує

прискіпливого відбору та розробки якісних і кількісних критеріїв результативності та ефективності для кожної з них із затвердженням їх переліку у відповідному нормативно-правовому акті.

Необхідно зазначити, що наявність у програмі чітких кількісних критеріїв і показників її виконання забезпечує можливість здійснення об'єктивного моніторингу та контролю за використанням бюджетних коштів. Відсутність кількісних індикаторів не дає змоги провести повноцінний аналіз державних цільових програм і оцінити рівень їх реалізації на основі відповідності проміжним показникам результативності й ефективності та призводить до суб'єктивізму при прийнятті рішень щодо оцінки виконання програми і до втрати контролю за цим процесом.

Центральне місце у визначенні ступеня ефективності використання бюджетних коштів має зайняти узагальнюючий (інтегральний) показник, який би відображав підсумкові результати сумісної дії окремих чинників, що характеризують різні аспекти ефективності та відображаються у певній системі показників.

В Україні контроль за виконанням державних програм здійснюється на основі Закону України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р. № 1621-IV, завданнями якого, окрім вчасної реалізації заходів та цільового використання коштів, є досягнення цільових показників. Оскільки виконання заходів соціальної політики відбувається в умовах дефіциту бюджетних ресурсів, проблема підвищення ефективності використання бюджетних коштів є завжди актуальною, і на практиці основну увагу приділяють саме фактові цільового витрачання бюджетних ресурсів. Для моніторингу та оцінювання ефективності програм зазвичай використовують паспорти бюджетних програм, які в Україні вперше запроваджено в 2002 р. Однак лише моніторинг цільового використання бюджетних коштів не може повною мірою відобразити ефективність виконання державної програми, оскільки не менш важливим аспектом є досягнення результативних показників, визначених у відповідних наукових дослідженнях та затверджених директивними документами Міністерства охорони здоров'я України.

Оценка качества и эффективности выполнения государственных программ по онкологии. Взгляд на проблему

Ю.И. Михайлович, З.П. Федоренко, А.В. Журбенко

Национальный институт рака, Киев

Резюме. Международный опыт свидетельствует, что практически ни в одной стране большинство граждан не в состоянии самостоятельно оплатить расходы на дорогостоящее лечение онкологической патологии. В развитых странах существует практика создания социальных фондов, общественных организаций, а также долгосрочных целевых государственных программ. В странах с переходной экономикой реализация мер социальной политики чаще происходит в условиях дефицита бюджета, поэтому проблема повышения эффективности использования финансовых ресурсов всегда актуальна. Важным аспектом выполнения государственных программ является не только их целевое расходование, но и достижение результативных показателей.

Ключевые слова: оценка государственных программ, онкология, качество медицинской помощи.

Evaluation of the quality and effectiveness of government programs in oncology. Opinion

Y.I. Michailovich, Z.P. Fedorenko, A.V. Zhurbenko

National Cancer Institute, Kyiv

Summary. Well-informed international sources say that practically in any country of the world most people not afford to cover an expense on high-cost treatment of oncological diseases. That all do for today in the developed countries there is practice setting up funds, public organizations, and long-term target-oriented state programs. In developed emerging country realization of social politics more often are happening in the conditions of budget deficit. Therefore, a problem of the quality use of resources always is actual. Basic requirement in programs implementation and an important step in making progress would be appropriate expenditures and forcing a decision.

Key words: evaluation of state programs, oncology, quality of medical care.